Kokkuvõte

Leiame, et inimõigusi uurides on möödapääsmatu pöörata tähelepanu sellele, kuidas mõistame, teadvustame ja analüüsime metodoloogilisi valikuid, sest need valikud mõjutavad seda, kas märkame ning oskame uurida meid ümbritsevat ebavõrdsust ja ebaõiglust. Selline inimõiguste uurimine, mis ei sisalda (enese)kriitilist analüüsi, ei suhestu praktilise inimõigustealase tööga ega ühiskondlike inimõiguste kaitse liikumistega ning ei teadvusta inimõiguste ajalugu, peab taanduma, kuna see loob ebavõrdsust ja ebaõiglust ainult juurde.

Kriitiline metodoloogia ütleb keerutamata, et kõigil meie valikutel ja metodoloogilistel võtetel, meetodite tööriistakastil on mitmeplaaniline mõju, mistõttu peab kriitilise uurimistöö puhul järjepanu küsima: kelle teadmised on olulised ja miks? Rachelle Joy Chadwick on juhtinud tähelepanu kahele asjaolule. Esiteks pole teadlased neutraalsed, vaid toovad oma töösse, muu hulgas intervjuudele ja välitöödele kaasa ajaloolised ja sotsiaalpoliitilised võimusuhted, ning teiseks võib selline „pagas“ tekitada teadlastes ebamugavust, stressi ja süü- või eraldatuse tunnet.1 Kui neid tundeid eirata või vältida ning tegeleda ainult n-ö mugava teadusega, jätame Chadwicki sõnul kasutamata väärtuslikud võimalused mõelda ja analüüsida teadmiste loomise konteksti üle, võtta vastutus oma uurimistöö eest ning teha „ebamugavat“ tööd ebavõrdsusest ja ebaõiglusest tulenevate sotsiaalsete suhete muutmiseks.2

Uurimistöö eetika algab teema valikust ja analüütilise raamistiku kokkupanemisest ning seda peab mõtestama kui pidevat protsessi, mitte kui ühekordset kohustuslikku tegevust. Eetikaga on seotud teadlase-uurija vastutus, mis hõlmab muu hulgas kriitilist suhtumist allikate valikusse (keda tsiteeritakse, keda mitte) ning töö teoreetilistesse raamidesse. Kriitilised teoreetilised raamid peavad olema inimõiguste uurimise metodoloogia lahutamatu osa, sest need võimaldavad vaidlustada seniseid kinnistunud arusaamu, kelle hääled ja mil moel peaksid teadmusloome protsessis osalema. Ühtlasi juhinduvad need raamid sotsiaalse õigluse kaalutlustest ning suunavad meid märkama ja reflekteerima oma valikute üle.

Meie siinne käsitlus õiglaste meetodite ja kriitilise koostööpõhisuse kohta sisaldab vaid mõningaid näited selle kohta, millised mõtted võiksid inimõiguste uurijaid saata. Me ei tohi väsida küsimast, kuidas liikuda õiglasema teadustöö, sealhulgas metodoloogia poole ja mis asi on see „õigluse töö“ (*justice work*), mida peame lakkamatult tegema, et kaitsta ja edendada inimõigusi ka neid uurides.3 Loodame, et meie peatükk on selliste kriitiliste ja ühtlasi erialadevaheliste arutelude algus.

- 1Chadwick, R. J. Reflecting on discomfort in research. 24.02.2021. – https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2021/02/24/reflecting-on-discomfort-in-research/ (22.10.2021); Chadwick, R. J. On the Politics of Discomfort. – Feminist Theory 2021/01.
- 2Chadwick, R. J. Reflecting on discomfort in research.
- 3Olufemi, L. Feminism, Interrupted: Disrupting Power. Pluto Press 2020.